

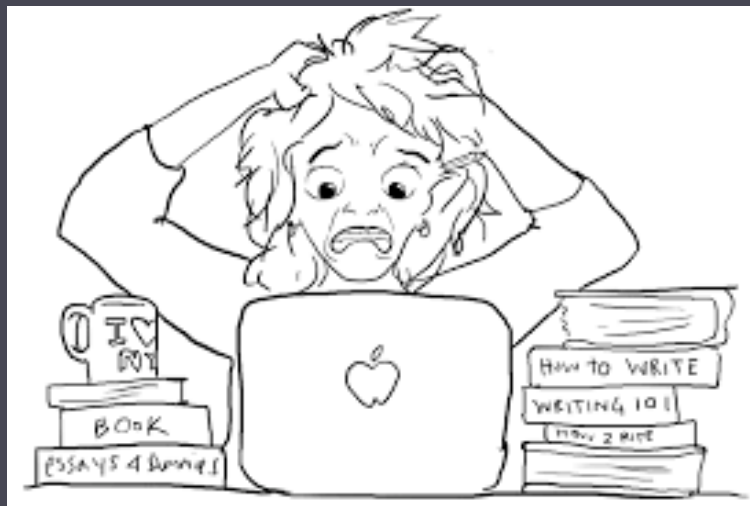
Дослідження у соціальній роботі: призначення, межі та методологія

Круглий стіл “Дослідження у соціальній роботі:
сучасні стратегії та етичні виклики”
(Львів, 4.02.2019 р.)

Тетяна Семигіна

Чому ми тут?

Навіщо потрібні дослідження у соціальній роботі?

Вітчизняне бачення соціальної роботи як науки і досліджень соціальної роботи

- ▶ Соціальна робота – молода наука... (Мигович, Лукашевич, 2003)
- ▶ “Соціальна робота як наука вивчає механізми реалізації життєвих сил і соціальної суб’єктності індивіда і групи, а також характер спряженості життєвих сил індивіда, групи і засобів забезпечення їхньої реалізації в різних соціальних ситуаціях” (Бех, Лукашевич, Туленков, 2008)
- ▶ “Об’єктом дослідження соціальної роботи, є процес зв’язків, взаємодій, взаємовпливів механізмів, способів і засобів регуляції поведінки соціальних груп і осіб, що сприяє реалізації їхніх життєвих сил і соціальної суб’єктності, а також характер взаємодії життєвих сил індивіда і групи та засобів забезпечення їхньої реалізації в різних соціальних ситуаціях” (Бех, Лукашевич, Туленков, 2008)

Документ Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи щодо досліджень у соціальній роботі* (1)

- Метою досліджень у соціальної роботи є розвиток знань задля підтримки місії та цілей соціальної роботи як академічної дисципліни та професії
- Дослідження у соціальній роботі здійснюються, зокрема, задля того, щоб допомогти зрозуміти індивідуальні, міжособистісні та ширші соціальні й структурні проблем, а також їх наслідки:
 - 1) оцінка потреб та ресурсів людей у їхніх середовищах та мінливих контекстах їхнього життя;
 - 2) забезпечення інформацією для розробки, впровадження та оцінювання політики, програм та послуг, особливо для маргіналізованих та уразливих груп населення;
 - 3) покращення соціального добробуту та розвиток прав людини, соціальної, економічної та екологічної справедливості.

▶ ⁵ IASSW (2014). The IASSW Statement on social work research, Retrieved from: <https://www.iasw-aiets.org/the-iasw-statement-on-social-work-research-july-2014/>

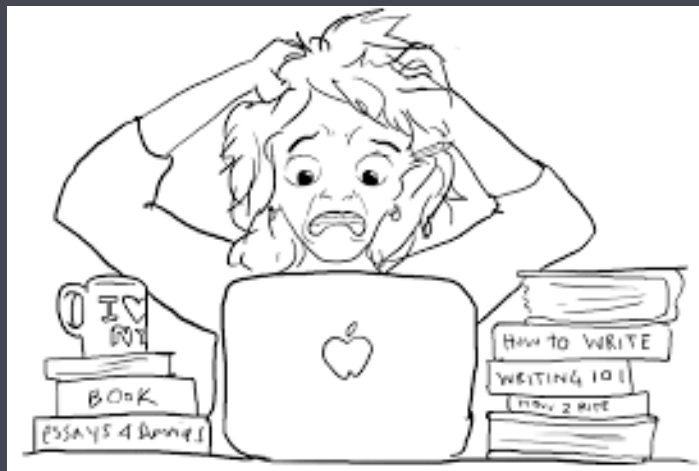
Документ Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи щодо досліджень у соціальній роботі (2)

- Важливо, щоб практика соціальної роботи отримувала дослідницьку інформацію. Не менш важливо, щоб уроки з практики були включені в дослідження та навчальні заходи.
- Дослідження у соціальній роботі підтримують як етичні стандарти науки, так і практики соціальної роботи; вони спрямовані на сприяння соціальній справедливості, добробуту особистості та громади, гідності людини як основних цінностей, що лежать в основі прав людини та соціальної відповідальності.

Документ Міжнародної асоціації шкіл соціальної роботи щодо досліджень у соціальній роботі (3)

- Дослідження у соціальній роботі використовують різноманітні методологію та методи, визнають множинність, різноманітність, багатовісні реалії/істини та різні способи дослідження та пізнання.
- Важливе значення для досліджень у соціальній роботі має критичний аналіз різних контекстів, в яких відбувається дослідження, використання різних гносеологічних підходів, опертя на якісні, кількісні та змішані методи.
- Ґрунтуючись на мультиметодному, порівняльному, між- та трансдисциплінарному й міжнародному підходах, дослідження соціальної роботи продукують важливі та інноваційні знання.

Якими є “межі” досліджень у соціальній роботі?

I. Формула наукової спеціальності

«Соціальна робота»*

- Галузь науки, що належить до категорії соціальних, прикладних і міждисциплінарних,
- базується на дотриманні професійних етичних норм і застосовує різноманітні кількісні та якісні методи дослідження, що дають змогу отримати дані, базовані на доказах.
- Досліджує вплив соціальних явищ, процесів і відносин на соціальне функціонування спільнот, груп чи окремих індивідів, розвиток особистості в соціальному середовищі,

I. Формула наукової спеціальності

«Соціальна робота»

- виявляє чинники соціальних проблем, соціальної дестабілізації, дезорганізації й виникнення складних життєвих обставин на мікро-, мезо- і макро- рівнях, шляхи оптимізації відносин суб'єктів соціальної взаємодії у контексті :
 - надання соціальних послуг,
 - сприяння соціальним змінам та розвитку,
 - посилення соціальної згуртованості людей,
 - формування у них самостійної та відповідальної позиції щодо власного життя,
 - забезпечення добробуту кожного суб'єкта, який потребує соціальної підтримки та допомоги.

II. Напрями досліджень:

1. Теорія і методологія соціальної роботи:

- 1) філософія і етика соціальної роботи;
- 2) категоріальний апарат соціальної роботи;
- 3) розвиток теорії соціальної роботи;
- 4) моделі практики соціальної роботи;
- 5) методи і етика досліджень у соціальній роботі.

II. Напрями досліджень:

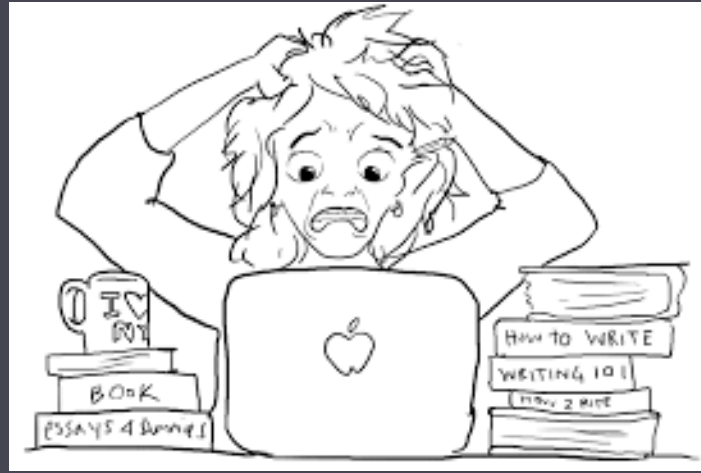
2. Практика соціальної роботи:

- 1) соціальна допомога та соціальні послуги представникам соціально вразливих груп, груп ризику та іншим суб'єктам, які перебувають в стані кризи, зазнають маргіналізації та соціального виключення;
- 2) екстрена допомога в екстремальних ситуаціях;
- 3) соціальна робота в системі соціалізації особистості;
- 4) розвиток спільнот та громад, підтримка соціального партнерства у громаді;
- 5) профілактика негативних соціальних явищ;
- 6) упровадження практики здоров'язбереження;
- 7) протидія дискримінації, стигматизації та соціальному виключенню за будь-якими ознаками.

II. Напрями досліджень:

3. Менеджмент соціальної роботи:

- 1) управління інституціями соціальної роботи;
- 2) забезпечення якості послуг у соціальній роботі;
- 3) забезпечення функціонування професійно-етичних норм соціальної роботи;
- 4) запобігання професійним деформаціям у соціальній роботі;
- 5) організація та оптимізація волонтерської діяльності.

**Чи має соціальна робота
власні методи дослідження?**

Вітчизняне бачення методів дослідження у соціальній роботі *(Лютий, 2018)*

■ Загальнонаукові

- системний і структурно-функціональний аналіз;
- опитування (у формі інтерв'ю і анкетувань);
- спостереження;
- експертне оцінювання;
- експеримент;
- методи кількісного і якісного аналізу отриманих даних

■ Педагогічні методи

- констатуючий експеримент;
- формуючий експеримент

■ Соціологічні

- поштове і телефонне опитування;
- контент-аналіз;
- групове інтерв'ю;
- метод фокус-груп

■ Психологічні

- тестування;
- проєктивні методики;
- аналіз продукту діяльності;
- аналіз незалежних характеристик

Закордонне бачення методів/стратегій дослідження у соціальній роботі

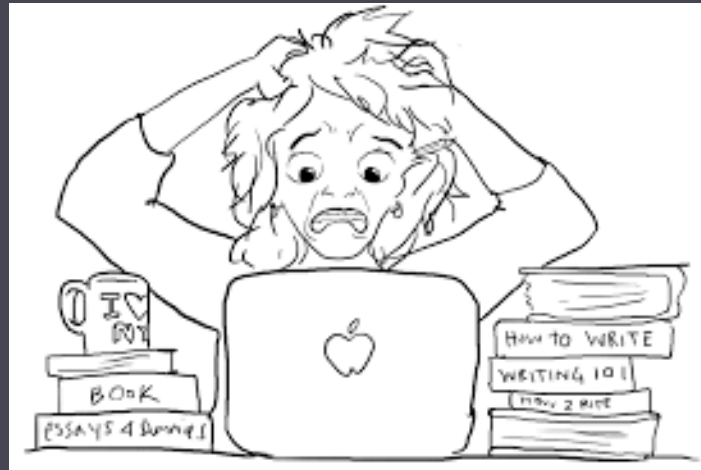
- ▶ **Case studies** (метод випадків)
- ▶ **Action research** (“дослідження в дії”)
- ▶ **Participatory research** (“дослідження за участю”)
- ▶ **Evaluation research** (оцінювальне дослідження), best practices evaluation
- ▶ **Етнографічні дослідження**
- ▶ **Наративні дослідження**
- ▶ **Феміністичні дослідження**
- ▶ **Grounded theory** (обґрунтована теорія)
- ▶ ???

+ “традиційні”
методи

Парадигми досліджень у соціальній роботі

(Whitehead, 2016)

	Позитивістська	Критична	Інтерпретативна
Філософське підґрунття	Емпірико-аналітична, редукціоністська	Постмодерністська, постструктуралістська, емансипаційна	Постпозитивістська, постмодерністська, натуралістична
Методологія	Експериментальні, квазі-експериментальні, кореляційні (статистичні) та ін. дослідження	Феміністичні дослідження, дослідження в дії, критична етнологія тощо	Феноменологія, обґрунтована теорія, етнографія, вивчення випадків, описовий, тематичний, історичний, Delphi
Методи збору інформації	Експерименти, опитування (анкетування та інтерв'ю)	Відкрите спостереження або інтерв'ю, фокус-групи тощо	Відкрите спостереження або інтерв'ю, фокус-групи тощо
Позиція дослідників	Дистанційована	Близька	Близька

Етичні аспекти вибору методології досліджень у соціальній роботі

Модель «Дія – рішення» *(Childress et al., 2002; DuBois, 2008)*

Необхідність (Necessity)	* Чи необхідно порушувати ті цінності чи норми, що обмірковуються, для завершення дослідження?
Ефективність, раціональність (Effectiveness)	* Чи буде методологія ефективною для досягнення мети дослідження?
Пропорційність (Proportionality)	* Чи є бажана мета настільки важливою, щоб виправдати переоцінку певного принципу чи цінності?
Найменше порушення (Least infringement)	* Чи розроблена методологія таким чином, щоб мінімізувати порушення принципів або цінностей, яким вона суперечить ?
Належний процес (Proper process)	* Чи приймалось рішення прозоро, за участю громади та з належними дозволами?

Чому ж саме вчити студентів ???

